

Samenvatting Regionale Innovatie Strategie Oost Nederland 2021-2027

Voor u ligt de nieuwe “Research Innovation Strategy for Smart Specialisation (RIS3) Oost Nederland”, ook wel genoemd ‘Regionale Innovatie Strategie’. De RIS3 is een vereiste voor alle Europese regio’s die gebruik willen maken het Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO) en is een onderbouwde prioritering voor investeringen in innovatie zodat dáár kan worden geïnvesteerd waar het concurrentievoordeel ligt. Een dergelijke strategie geeft daarmee op basis van de potentie van de regio aan waar zich kansen voor specialisatie bevinden.

De 4 landsdelen van Nederland maken ieder een RIS3. Deze strategie vormt de basis voor het Operationeel Programma EFRO Oost Nederland 2021-2027. De RIS3 bouwt voort op de eerste versie, die in aanloop naar de huidige subsidieperiode van EFRO (2014-2020) is opgesteld. Anders dan de vorige periode staat nu missie gedreven innovatie centraal: de economische kracht van de regio wordt verbonden aan maatschappelijke opgaven.

De RIS3 is tot stand gekomen na een uitgebreide deskstudie van de krachten en uitdagingen van Oost-Nederland, interviews met sleutelfiguren en uitgebreide consultatie van de betrokkenen bij innovatie in Oost Nederland via strategiesessies en workshops.

Het regionale ecosysteem in beweging

Kenmerkend voor Oost Nederland is dat er relatief veel en divers mkb is, met meer groot mkb dan gemiddeld in Nederland. Het industriële mkb in Oost Nederland is veelal verbonden met, en afhankelijk van, grootbedrijven buiten het landsdeel. Voor slagkracht, behoud en groei van het bedrijfsleven is clustervorming van belang, evenals een sterk ecosysteem.

Hierin is afgelopen jaren intensief geïnvesteerd. Oost-Nederland kent een diverse groep van kennisinstellingen die gezamenlijk een brede kennisbasis voor innovatie in het landsdeel bieden. De onderzoeksvelden van deze kennisinstellingen zijn uitzonderlijk relevant voor de maatschappelijke uitdagingen van nu en de komende jaren.

Met de nadruk op maatschappelijke ontwikkelingen krijgt ook de burger een steeds belangrijkere rol in innovatie in de regio, naast de bedrijven, kennisinstellingen en overheden (quadruple helix).

De wereld in beweging

De komende decennia staan in het teken van omvangrijke en versnellende ontwikkelingen. Het rijk heeft in het nieuwe topsectoren- en innovatiebeleid vier hoofdthema’s gedefinieerd waarbinnen de missies zijn uitgestippeld en sleuteltechnologieën geïdentificeerd die benodigd zijn om de maatschappelijke opgaven te realiseren. Oost-Nederland heeft de kennis en kunde om aan alle vier de hoofdthema’s bij te dragen en op specifieke missies te investeren. Hierbij is de uitdaging voor de regio om niet met alles mee te willen gaan, maar juist koploper te worden op die specialisaties waar de bedrijvigheid en kennis elkaar versterken.

Veranderingen in de maatschappij hebben ook hun doorwerking op het bedrijfsleven.

In de economie zijn een aantal transitieën gaande die de manier van werken, organiseren en produceren drastisch veranderen. De RIS3 onderscheidt de energie- en grondstoffentransitie, digitalisering & robotisering, internationalisering, servitisation en sociale innovatie. Voor een sterke economie moeten bedrijven kunnen blijven bij deze transitieën en kansen benutten, wat aanzienlijke investeringen vergt. Veel bedrijven kunnen op zichzelf grote stappen zetten om de transitieën op te pakken: grote bedrijven hebben hier de middelen voor en kleine bedrijven zijn juist erg wendbaar. Het is echter lastiger voor het gevestigde MKB – dat kenmerkend is voor de regio. Voor deze bedrijven is het een uitdaging om financiële middelen maar vooral ook personeel vrij te maken voor lange termijn ontwikkelingen zoals deze transitieën. Het is van groot belang hier komende jaren aandacht aan te besteden.

Sterktes en zwaktes van het landsdeel

Sterktes van de regio die uit de SWOT-analyse naar voren komen zijn onder andere:

- De diversiteit van het MKB zorgt ervoor dat de Oost-Nederlandse economie niet afhankelijk is van één bedrijf of één sector en zich tevens via verschillende netwerken ontwikkelt, waardoor er kansen voor unieke cross-overs worden gegenereerd;
- De regio beschikt over internationaal erkende kennisinstellingen die een brede kennisbasis bieden; samenwerkingen en cross-overs beginnen van de grond te komen;
- Zowel de kennisinstellingen als het MKB hebben inhoudelijke expertise die nuttig is voor zeer relevante maatschappelijke uitdagingen;
- Het beroepsonderwijs is sterk regionaal verbonden;
- De regio heeft een sterk zelf-organiserend vermogen.

Enkele zwaktes zijn:

- De identiteit in de regio is niet Oost-Nederlands, maar veelal lokaal of regionaal (Twents, Achterhoeks, etc.);
- De aanwezige grote bedrijven zijn veelal verbonden in de waardeketen buiten de regio en spelen een beperkte rol in het regionale innovatie ecosysteem. Hierdoor vervullen ze niet een aanjagende rol die grote bedrijven wel hebben in andere regio's;
- De economie omvat een grote groep lang gevestigde MKB-bedrijven met een beperkte groeiambitie. Als zij onvoldoende innoveren verslechtert hun concurrentiepositie; - Alhoewel middelen en activiteiten voor startups de afgelopen jaren zijn toegenomen, stimuleert en ondersteunt het ecosysteem nog onvoldoende de doorgroei van startups naar scale-ups;
- De relatie tussen de kennisinstellingen en de regionale economie wordt niet optimaal benut.

Ambitie voor 2030: Cross-overs verzilveren door de keten heen

Versterken van het innovatie ecosysteem

De RIS3 onderscheidt 7 aandachtspunten om het innovatie-ecosysteem te versterken:

1. Stimuleren van focus en massa: verder investeren in gezamenlijke belangen door de specialisaties van de regio's met elkaar te verbinden en zo clusterkracht te vormen voedt de kans voor meer slagkracht in de regio;
2. Kracht halen uit incrementele en radicale innovaties: het investeren in beide en verbinden van deze krachten van het landsdeel, zodat er door de keten heen geïnnooveerd wordt, zorgt ervoor dat er een sterk en duurzaam innovatie ecosysteem ontstaat;
3. Investeren in de bestaande en nieuwe economie: het gevestigde MKB is en blijft het hart van de economie. In de clusterkracht is de afgelopen jaren intensief geïnvesteerd. Het is nu zaak om deze investeringen te consolideren en het startup ecosysteem te doen bloeien;
4. Aansluiten bij transitie, missies: hierbij is de uitdaging voor de regio om niet met alles mee te gaan, maar juist koploper te worden op die specialisaties waar de bedrijvigheid en kennis elkaar versterken;
5. Zorgdragen voor een integrale innovatieaanpak: dit kan betrekking hebben op een breed pallet aan vraagstukken, zoals de beschikbaarheid en/of opleiding van personeel, beschikbare diensten, wet- en regelgeving, etc. Deze zaken moeten vanuit een verdienmodel worden opgepakt, anders blijft de innovatie steken;
6. Faciliteren van een gelijk speelveld en het betrekken van boegbeelden: innovatie is mensenwerk. De kartrekkers kunnen als boegbeeld optreden, met doorzettingsvermogen en het juiste netwerk. In het speelveld is het betrekken van het MKB een uitdaging, gezien de diversiteit aan spelers en veelal minder georganiseerd karakter.

7. Voor en met de mensen van Oost Nederland: Dit betreft het Human Capital vraagstuk. Aandacht hiervoor is uiteindelijk essentieel om het innovatiesysteem te laten bloeien

Crossovers verzilveren

De kracht van Oost-Nederland ligt in de synergie tussen de verschillende expertises (ook wel crossovers genoemd) waarbij de technologie met maatschappelijke uitdagingen wordt verbonden, van bijvoorbeeld de landbouw- en eiwittransitie en de verschuiving naar meer gepersonaliseerde zorg tot schone, duurzame materialen voor een circulaire economie. De mogelijkheid om via die crossovers verschillende expertises samen te brengen maakt de regio uniek.¹



De crossovers worden gevormd tussen de expertises in de regio op de vlakken “Health”, “Food”, “Clean”, “Materials” en “Tech” welke corresponderen met de belangrijkste samenwerkingsvormen, kennishubs en ‘valleys’ in Oost Nederland.

Per cross-over is benoemd waar de kansen liggen voor innovatie vanuit de regio:

- Binnen de cross-over Manufacturing & MaterialTech is er ruimte voor innovatie op de gebieden: Smart Industry en Industrie 4.0; Nieuwe, duurzame en geavanceerde materialen; Nanotechnologie en fotonica.
- Binnen de cross-over Prevention & Medtech is er ruimte voor innovatie op de gebieden: Innovaties voor preventie, MedTech en Connected Health, Personalised Health & Nutrition.
- Binnen de cross-over Sustainability & Foodtech is er ruimte voor innovatie op de gebieden: Eiwittransitie en voedseltechnologie; circulaire en natuur-inclusieve landbouw; Agri-tech/ Smart farming.

¹ Oost-Nederland heeft in alle drie de cross-overs ten minste één (finalist voor de) Nationale Icoon